

1. Obiekt

221/1 KOŚCIÓŁ PARAFIALNY p.w. śś PIOTRA i PAWŁA

2. Czas powstania

2 poł. XV w
i 1935 - 37 r

3. Miejscowość

TRŁĄG

4. Adres Trłąg 7
88-344 Kołodziejewo

nr hipoteczny

5. Przynależność administracyjna

województwo bydgoskie

gmina Janikowo pow. INOWROCŁAW

6. Poprzednie nazwy miejscowości
Seehorst

7. Przynależność administracyjna przed 1.VI.1975r.

województwo bydgoskie

powiat Mogilno

8. Właściciel i jego adres

Parafia Rzymsko - Katoicka
w Trłagu

9. Użytkownik i jego adres

Parafia w Trłagu, Trłąg 7
88-344 Kołodziejewo
tel. 0-536 513917

10. Rejestr zabytków

Nr AKI 11a / 238 data 9. 03. 1933r

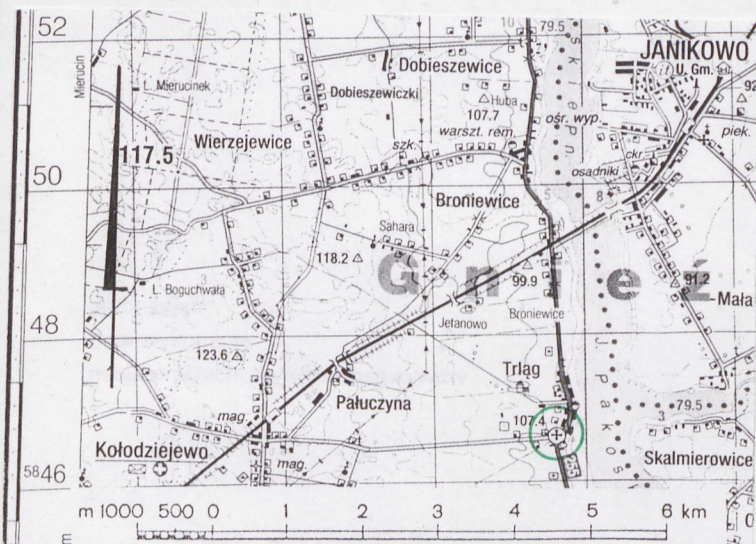
widok od str. pd (drogi)

widok od str. pn-wsch

widok od str. pd - zach

12. Autorzy, historia obiektu, określenia stylu

Kościół wzmiankowany w 1378 r. Obecny wzniesiono w II połowie XV w, gdy wieś należała do rodziny Trzęskich.

W latach 1570 - 1595 w rękach braci czeskich, ponownie rekoncyliowany.

W latach 1935 - 37 znacznie rozbudowany w kierunku pn z wiśniowej cegły (z Janikowa) W gotyckim, ceglanym kościele wyburzono pn ścianę nawy - dobudowując jednonawowy korpus

w kierunku pn - zamieniając dawną nawę na prezbiterium, a dawny chór na kaplicę; prze-murowano zamknięcia okien z ostrołukowych na półokrągłe - (z wyj.wsch ściany d. chóru) oraz wejście od zach, nad któr-rym wybito okrągłe okienko, rozebrano przedsionek zach. Na terenie przykościelnym jest drewniana dzwonnica z XIX w, groby z XIX i pocz. XX w, murowany grobowiec rodziny Bartzów z pocz.XXw, nowy dom przedpogrzebowy. Pierwotny kościół gotycki, orientowany.

13. Opis (sytuacja, materiał i konstrukcja, rzut, bryła, elewacje, dach, wnętrze, wyposażenie, instalacje)

Sytuacja.

Trłag położony jest po zachodniej stronie Południowego Jeziora Pakoskiego, przy drodze między Pakością (8 km na pn) a Strzelnem (12 km na pd). Kościół znajduje się we wsi na niewielkim wzniesieniu, po zach str. gł. drogi, na zakręcie za skrzyżowaniem z drogą do Kołodziejewa (3 km na zach). Po przeciwnej stronie drogi jest plebania w ogrodzie. Do brzegów jeziora jest ok. 50 - 80m. Teren przykościelny (d. cmentarz) otoczony jest płotem z siatki drucianej, od str. drogi na wysokim ceglanym murze, z furtką w zach części od pd i bramą we wsch części południowej. Kościół usytuowany jest w pd - zach części terenu - gotycką, orientowaną częścią wzdłuż drogi i prostopadłą częścią nowszą - korpusu ku pn. Po zach stronie są stare groby i nowy dom przedpogrzebowy, w pn - wsch części terenu jest drewniana dzwonnica i murowany grobowiec.

Materiał i konstrukcja.

Kościół składa się z dwóch części - gotyckiej i XX wiecznej - dalej nazywanych "stara" i "nowa".

- fundamenty części starej są z kamienia polnego do poziomu gruntu, nowiej z ciosów granitowych do wysokości cokołu (ok.70 cm).
- ściany - część stara stawiane są na 3 cegły (ok.92 cm) w układzie gotyckim (lub tzw. polskim) z użyciem cegły zendrówki w części wschodniej (układ romboidalny i w narożach jako co druga cegła) - część nowa - tu stawiane są na 2 cegły (ok.60cm) mocno wypalone, wiśniowe; tynkowane wewnątrz, na zewnątrz otwory okienne i drzwi (z.wyj. portalu), fryzy.
- stropy - część stara: w chórze strop belkowy z deskami na kantówkach (nowe), ocieplony wełną mineralną i zabezpieczony folią, w kaplicy - d. chórze strop belkowy z deskami i trzcinową podbitką (b. słaby), w zakrystii sklepienie ceglane, beczkowe i ostrołukowe z poprzecznymi żebrami (wsch).
- część nowa - w korpusie strop belkowy, odeskowany, sufit podbity malowaną płytą z maskującymi (brązowymi) drewnianymi listwami ułożonymi w romby a wokół ścian w kwadraty.
- wieżba - w obu częściach drewniana, krokwiowo - jętkowa z dwoma rzędami słupów dodatkowo wzmocnionych kleszczami.
- dachy - część stara kryty dachówką ceramiczną korytkową (mnich-mniszka) zakrystia i fragment od pn oraz - część nowa kryte są dachówką ceramiczną karpiówką ułożoną podwójnie w koronkę. Wschodni szczyt dawnej nawy jest szalowany pionowymi deskami. Opierzenia, rynny i spusty z blachy ocynkowanej - nowe.
- schody - wewnątrz - na emporę organową - drewniane, pulpitowe, 1-biegowe.
- empora organowa - strop belkowy, odeskowany, balustrada i kolumny drewniane z wyj. cementowych cokołów kolumn.

c.d. opisu na wkładce nr 1.

14. Kubatura ok. 2.540 m ³ + ok. 560 m ³ - strychy	15. Powierzchnia użytkowa ok. 220 m ²	16. Przeznaczenie pierwotne sakralne	17. Użytkowanie obecne sakralne
18. Prace budowlane i konserwatorskie, ich przebieg i dokumentacja 1995-7 naprawiono dachy, wymieniono rynny, i spusty, wymieniono posadzkę w zakrystii i położono w niej nowe tynki, usunięto chwasty wokół budowli - przygotowanie do budowy opaski odwadniającej, uzupełniono zaprawę i cegły, położono nowe deski w stropie nad chórem i ocieplono go, oddzielono kaplicę szklaną ścianą (konstrukcja z met. kątówek) z drzwiami wg. proj. E.Kuszczaka za zgodą WKZ.		19. Stan zachowania (fundamenty, ściany zewnętrzne, ściany wewnętrzne, sklepienia, stropy konstrukcje dachowe, pokrycie dachu, wyposażenie i instalacje) Stan zachowania obiektu jest dobry. Znaczną wilgoć wewnątrz, która powodowała odpadanie tynków wewnętrznych i zawilgocenie ścian częściowo opanowano przez prowadzone ostatnio prace. Zły jest stan drewnianej podłogi w kaplicy - zmurszałe deski. Brak jest zewnętrznych spoin w granitowym cokole części nowszej - na poziomie gruntu - brakoróbstwo z czasu budowy.	
20. Najpilniejsze postulaty konserwatorskie Wykonanie opaski odwadniającej i uzupełnienie spoin w cokole cz. nowej, ocieplenie stropu nad wawą gł.			

21. Akta archiwalne (rodzaj akt, numer i miejsce przechowywania)

Teczka Parafii w Archiwum Archidiecezjalnym w Gnieźnie.
Teczka obiektowa T 28 u WKZ w Bydgoszczy z kopiami dok.

22. Bibliografia Z. Białłynicz - Krygierowa w: "Katalog
Zabytków Sztuki w Polsce" T.XI, z. 10 (d. woj. byd-
goskie) s. 91-92, PAN IS W-wa 1982r.

23. Źródła ikonograficzne i fotografie (rodzaj, miejsce przechowywania, sygnatury)

24. Uwagi różne

25. Wypełnił

M. Żuk-Piotrowska

.....
imię i nazwisko

data wrzesień 1997 r

26. Sprawdził

.....
imię i nazwisko

data .....

27. Załączniki wkładki 1-6.

1. Miejscowość TRLĄG	2. Obiekt (nazwa jak w karcie) Kościół parafialny p.w. śś. Piotra i Pawła	3. Zawartość wkładki (nazwa obiektu lub materiału uzupełniającego) c. d. opisu z rubryki nr 13
-------------------------	---	---

Materiał i konstrukcja c.d.

- posadzki - część stara: w zakrystii nowa betonowa, dobrze zaizolowana (papa, folia, 2 warstwy styropianu) nakryta drewnopodobnym gumolitem, w kaplicy podłoga z desek na legarach, w prezbiterium posadzka cementowa.
 - część nowa - na cementową posadzkę wylano tzw. "skałodrzew" - masę cementową zmieszaną z trocinami drzew liściastych, podbarwioną, ob. w znacznej części dywany i wykładziny.
 - okna - drewniane -(w prezbiterium i okrągłe nowe) oraz metalowe, pojedyncze, trójdzielne, 15-polowe, zamknięte półokrągło od góry (5 pól), w zakrystii węższe, dwudzielne, ostrołukowe, szkło żółte, groszkowe.
 - drzwi - część stara: drewniane, klepkowe (z XIX w) z klepkami ułożonymi w powiększające się romby - wzmocnione ćwiekami przy złączach, na zawiasy pasowe, wzmocnione metalowymi listwami; są to - drzwi w portalu od pd, drzwi od zach - podwójne, od wewnątrz płycinowe, do zakrystii z klamką pośrodku najmniejszego rombu.
 - część nowa: drzwi drewniane (do przedsionka pn i korpusu) wielopłycinowe, dwuskrzydłowe, z ostrołukowym nadświetlem - płycinowym w drzwiach zewnętrznych i przeszklonym do korpusu.

Rzut.

Zbliżony do wydłużonego prostokąta, z trójbocznie zamkniętym węższym d. chórem (ob.kaplica) od wsch i równoległą do niego prostokątną zakrystią zamkniętą dwubocznie, a od pn na osi addycyjny przedsionek węższy od korpusu o połowę.

Bryła.

Główną bryłę stanowi wysoki prostopadłościan (obejmujący dawną nawę części gotyckiej i nową nawę) nakryty odpowiednio wysokimi dachami dwuspadowymi - prostopadłymi do siebie z ceglanymi szczytami. Od wsch części pd - gotyckiej - przylega niższy wielościan zamknięty trójbocznie (d.chór) nakryty odpowiednio pięciospadowym dachem, którego pn połać kryje także niższy, równoległy do chóru prostopadłościan zakrystii (dwuboczny od wsch). Do pn części nowej, na osi przylega niski prostopadłościan przedsionka nakryty dwuspadowym daszkiem.

Elewacje

Elewacje ceglane z wysuniętym cokołem - w części starej ceglanym, wydzielonym uskokiem, - w nowej z kostki granitowej oddzielony ceglanym gzymsem. W zwieńczeniu ścian podwójne, tynkowane fryzy opaskowe, pod nimi gzymsy z cegieł kładzionych rębem skośnym - w cz. nowej wysunięte. W ścianach części starszej są cegły zendrówki od wschodu ułożone w romby, w narożach jako co druga cegła, nad wejściem zach. w formie krzyża. c.d. verte.

Wkładkę założył: M.Żuk-Piotrowska, IX, 1997

(imię, nazwisko, data)

Miejsce przechowywania negatywów .....

Elewacje c.d.

Otwory okienne w obramowaniach opaskowych z tynku, zamknięte półkoliście z wyj. wsch ściany d. chóru - i zakrystii - tu są ostrołukowe.

Elewacja pd - część stara - gotycka - z trójosiowym korpusem, z portalem na osi pomiędzy dwoma półokrągłymi wysoko osadzonymi oknami. Część wschodnia, niższa, 1 osiowa powtarza układ elewacji.

Gotycki portal z cegły, z wejściem w ostrołukowej wnęce ujętej przez dwa sfazowane uskoki z tynkowanym tympanonem nad odcinkowym nadprożem. (ob. wejście zamurowane) Po bokach dwie wysokie, wąskie, ostrołukowe tynkowane blendy w wałkowych obramowaniach (podzielone w połowie wysokości nadproża), imitujące sterczyny, połączone od góry odcinkiem opaskowego fryzu z tynku. Nad nim okrągła, obwiedziona płycina (nowa) zegara słonecznego. Drzwi drewniane, klepkowe z XIX w.

Na ścianie, po bokach portalu liczne, okrągłe, drażnione otworki - ślady po rozniecaniu ognia krzesiwem.

Elewacja wsch części starej - 1 osiowa z ostrołukowym oknem na osi (d. prezbiterium) - okno pn zamurowane - z romboidalnie ułożoną zendrówką, od pn z niższą dwuboczną zakrystią z ostrołukowymi oknami.

Elewacja zach części starej z wejściem na osi zamkniętym odcinkowo, z później wymurowanym nadprożem, (drzwi zewnętrzne klepkowe), nad nimi krzyż z zendrówki, nad ramionami przecięty okrągłym oknem - obok ślady po dawnym przedsionku (?). Elewacja zwieńczona jest wysokim, trójkątnym szczytem o krawędziach podkreślonych podwójnym schodkowaniem z cegły, z trzema blendami: najwyższa, półokrągła na osi, po bokach niższe zamknięte ostrołukowo.

Elewacje zach i wsch części nowszej są identyczne, 2 osiowe, z wysokimi oknami, podkreślone w narożach i pośrodku uskokowymi lizenami nałożonymi na filary wzmacniające konstrukcje ścian.

Elewacja pn części nowej 1 osiowa, z niższym i węższym przedsionkiem wejściowym (powtarzającym kształt). Elewację korpusu ujmują w narożach uskokowe lizeny, wieńczy wysoki, trójkątny szczyt, z trzema wąskimi, równymi, półokrągło zamkniętymi oknami na środku. Na osi trójkątnie zwieńczonego przedsionka jest ostrołukowy portal podkreślony opaską z tynku z dwuskrzydłowymi drzwiami z ostrołukowym nadświetlem.

Wnętrza.

Rozbudowa kościoła zmieniała funkcje i pierwotny charakter wnętrza. Pierwotne 1 przęsłowe prezbiterium, zamknięte trójbocznie o nadwieszonym ostrym łuku tęczowym jest obecnie kaplicą - zamkniętą współczesną szklaną ścianą. W pn ścianie kaplicy jest ostrołukowa wnęka z wejściem do prostokątnej zakrystii od pn. Dawna nawa (ob. chór) prostokątna, po wyburzeniu części pn ściany łączy się z podłużnym, dobudowanym korpusem jednonawowym, od pn, z przedsionkiem wejściowym na osi od pn. W części pn empora organowa.

Wyposażenie.

Do dawnego wyposażenia należy późnorennesansowe, marmurowe epitafium inskrypcyjne z 1604 r - kolatora kościoła - Łukasza Wilczyńskiego z Wilczyna i jego żony Doroty wmurowane w zachodni fragment pn ściany d. kościoła. W przedsionku jest kamienna chrzcielnica w kształcie kielicha z XVII w. Drzwi wejściowe i do zakrystii - klepkowe z XIX w, od pn nowsze - z okresu rozbudowy. Krzyż drewniany, ludowy z 2 poł. XIX w, ołtarz neogotycki z pocz. XX w, empora organowa z 1937 r.

Instalacje. Elektryczna, odgromowa.

1. Miejscowość

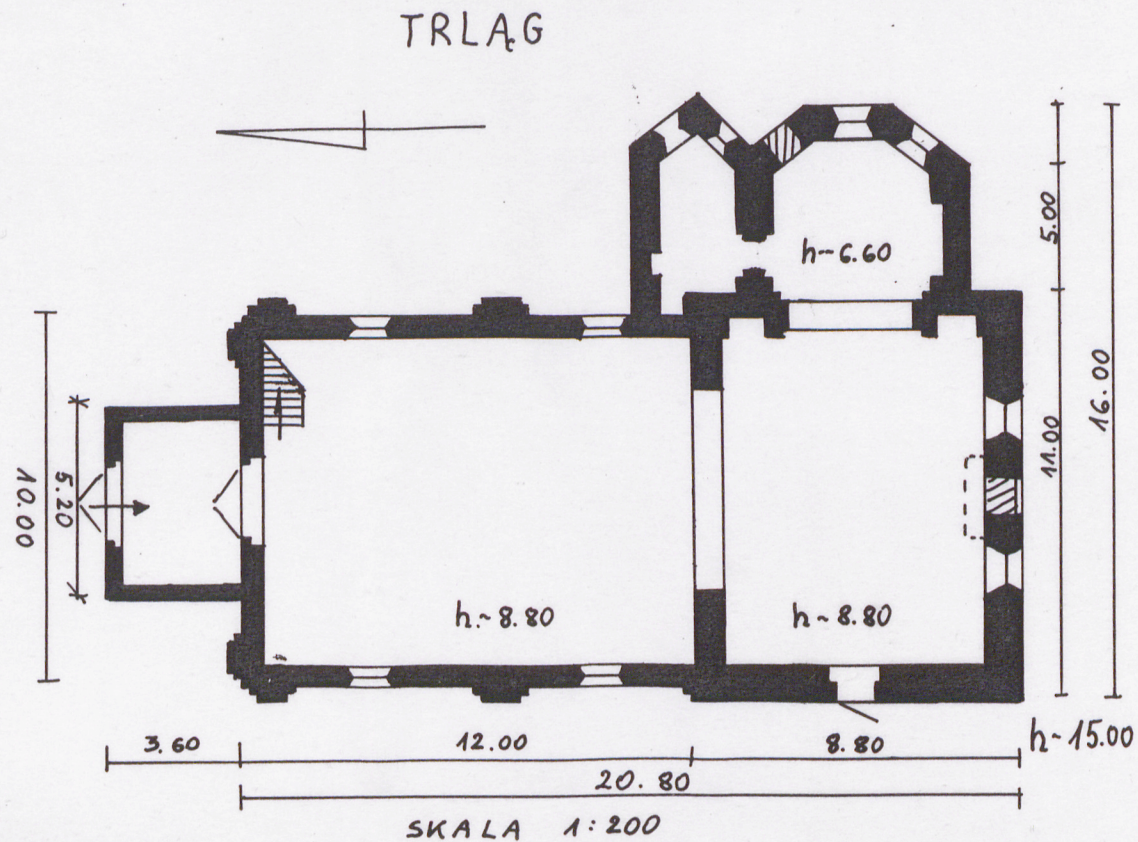
TRLĄG

2. Obiekt (nazwa jak w karcie)

Kościół parafialny p.w.
śś. Piotra i Pawła

3. Zawartość wkładki (nazwa obiektu lub materiału uzupełniającego)

rzut i plan sytuacyjny

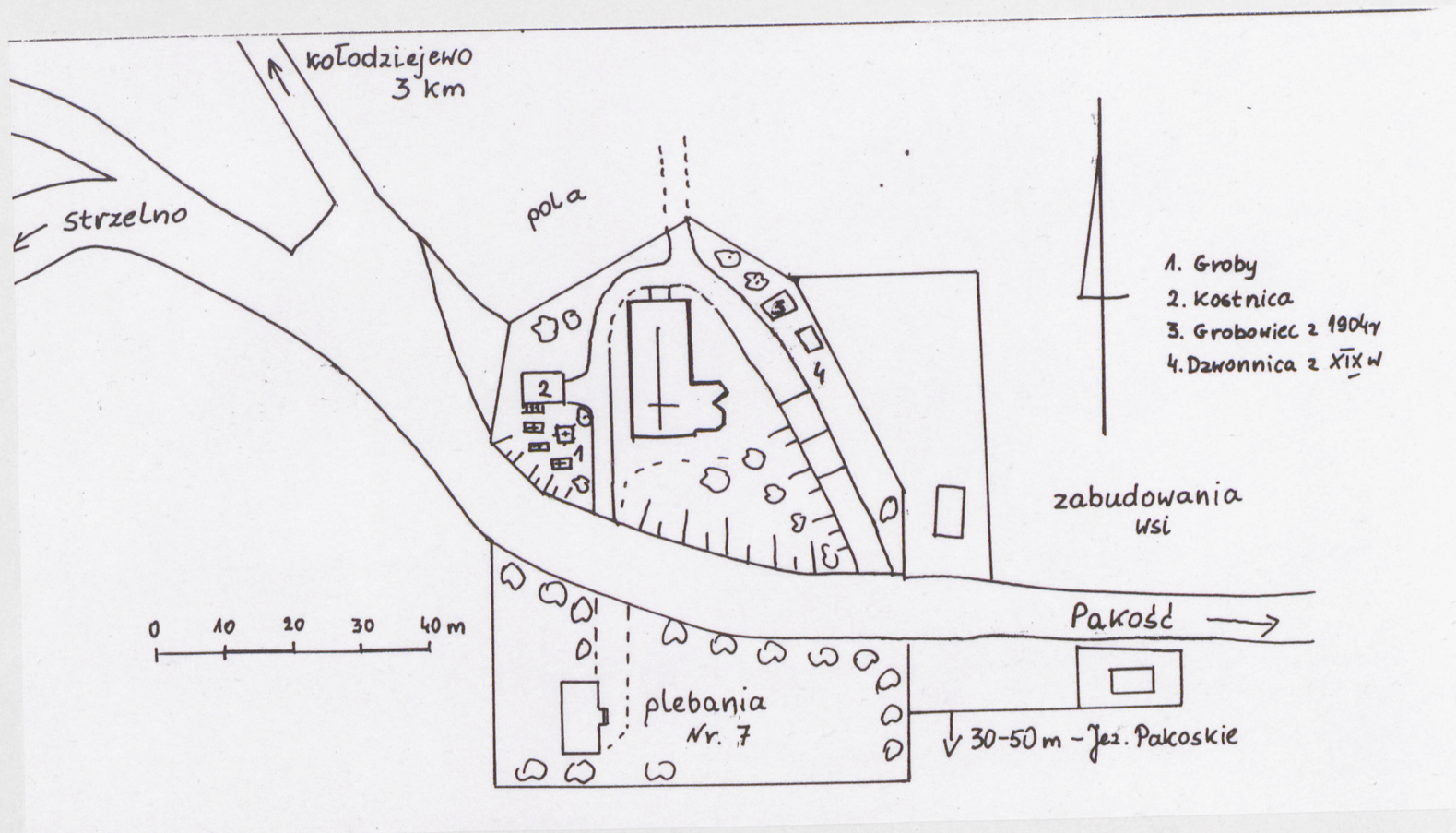

Wkładkę założył: M. Żuk-Piotrowska, IX, 1997r.

(imię, nazwisko, data)

Miejsce przechowywania negatywów .....

1. Miejscowość

TRLĄG

2. Obiekt (nazwa jak w karcie)

Kościół parafialny p.w.
śś. Piotra i Pawła

3. Zawartość wkładki (nazwa obiektu lub materiału uzupełniającego)

fotografie

elewacja cz. gotyckiej ze szczytem od zach

d. chór od wsch

widok na cz. wsch od pn
z zakrystiąWkładkę założył: M. Żuk-Piotrowska, IX, 1997r

(imię, nazwisko, data)

Miejsce przechowywania negatywów .....

elewacja pn - cz. nowa

przedsionek od pn

portal w elewacji pd - cz. stara

widok na część wsch od pn-wsch

drażne otworki w ceglach obok portalu

1. Miejscowość

TRLĄG

2. Obiekt (nazwa jak w karcie)

Kościół parafialny p.w.
śś. Piotra i Pawła

3. Zawartość wkładki (nazwa obiektu lub materiału uzupełniającego)

fotografie

zachodnia część chóru
(d. nawy) z tablicą we
fragm. pn ściany

Wkładkę założył: M. Żuk-Piotrowska. IX, 1997

(imię, nazwisko, data)

Miejsce przechowywania negatywów

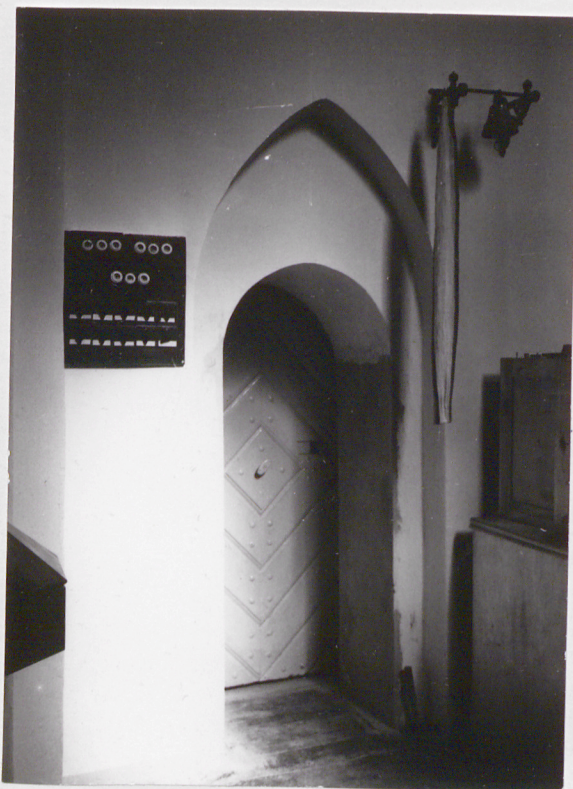

Łuk tęczy ob. przeszklony
do kaplicy - d. prezbiterium

tablica unskrypcyjna Wilczyńskich z 1604 r

wejście do zakrystii
w pn ścianie kaplicy

Łuki sklepienia w 2
bocznym zamknięciu
zakrystii

skute tynki w czasie
remontu ze sklepienia
beczkowego w zakrystii

1. Miejscowość
TRLĄG

2. Obiekt (nazwa jak w karcie)
Kościół parafialny p.w.
śś. Piotra i Pawła

3. Zawartość wkładki (nazwa obiektu lub materiału uzupełniającego)
fotografie

wejście na empore
organową w części
pn-wsch

widok na pn część korpusu nawy
z empory organową

Wkładkę założył: M. Żuk-Piotrowska, IX, 1997r
(imię, nazwisko, data)

Miejsce przechowywania negatywów .....

XVII wieczna, kamienna
chrzcielnica w pn
przedsionku

grobowiec rodziny Bartzów z ok. 1900r
w pn- wsch części terenu przykościelnego

brama wjazdowa w pd-wsch części

1. Miejscowość

TRLĄG

2. Obiekt (nazwa jak w karcie)

Kościół parafialny p.w.
śś. Piotra i Pawła

3. Zawartość wkładki (nazwą obiektu lub materiału uzupełniającego)

DZWONNICA - opis
rzut
zdjęcia

II str. fotografie barwne

DZWONNICA w pn-wsch części terenu przy-
kościelnego.

Prawdopodobnie z XIX wieku.

Drewniana, na ceglanej podmurówce.

Konstrukcja słupowa, do 2/3 wysokości
szalowana pionowymi deskami. Drzwi
deskowe, listwowo-zastrzałowe na zawiasy
pasowe, zamykane na skobel.

Prostokątna, kryta dwuspadowym dachem
z szerokim okapem, krytym ceramiczną
dachówką zakładkową.

Dzwony : 1. gotycki z XIV w(?) z

negatywowym pismem majuskułowym,
2. z 1537 r z majuskułowym napisem,
i herbem Łódzia.

Dzwonnica dobrze zachowana.

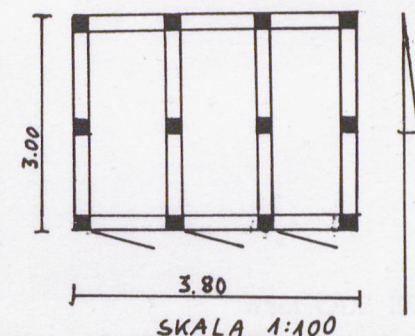
widok od pd z drzwiami

fragment wnętrza

widok od wsch

Wkładkę założył: M. Żuk-Piotrowska, IX, 1997
(Imię, nazwisko, data)

Miejsce przechowywania negatywów _____

widok od pd

portal w elewacji pd

grobowiec Bartzów i dzwonnica
w części pn-wsch